



МИНИСТАРСТВО ПОЉОПРИВРЕДЕ,  
ШУМАРСТВА И ВОДОПРИВРЕДЕ  
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ



ПРИВРЕДНА КОМОРА  
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

# ПРИРОДНИ ПРЕПАРАТИ У ОРГАНСКОЈ БАШТИ

Приручник је направљен као врста помоћи произвођачима који желе да се укључе или су у систему органске производње, а у циљу развоја и унапређења органске производње Републике Српске

## Аутори:

Вида Тодоровић  
Бојан Кеџман  
Драгана Зеџ  
Емина Салиховић  
Кристина Бајичић





# ПРИРОДНИ ПРЕПАРАТИ У ОРГАНСКОЈ БАШТИ

*Приручник је направљен као врста помоћи произвођачима који желе да се укључе или су у систему органске производње, а у циљу развоја и унапређења органске производње Републике Српске*

Аутори:

Вида Тодоровић  
Бојан Кецман  
Драгана Зец  
Емина Салиховић  
Кристина Бајичић

**Бањалука, јун 2025. година**



# ПРИРОДНИ ПРЕПАРАТИ У ОРГАНСКОЈ БИЉНОЈ ПРОИЗВОДЊИ

Храна, без употребе минералних ђубрива и средстава за заштиту биља, да могућа је. Ради се о органској, односно еколошкој производњи како је званични назив у неким другим државама у окружењу.

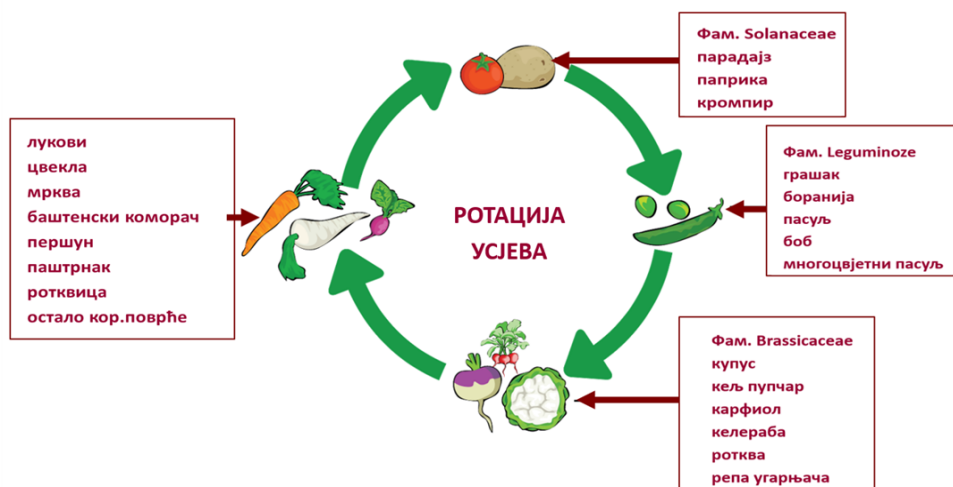
Органска пољопривреда је посебна филозофија живота и односа према природи, чија је улога да одржи и побољша квалитет земљишта, здравље биљака, животиња, људи и планете Земље у цијелини. То је производња пољопривредних и прехранбених производа примјеном метода органске производње, односно производња која искључује употребу синтетичких минералних ђубрива, пестицида, хормона раста (постоје природни хормони који су дозвољени), вјештачких арома и боја, адитива и сл.

Због свега наведеног, у овом приручнику покушаћемо вам приближити припрему препарата за заштиту здравља и исхрану биљака на бази самих биљака, као што су разне зачинске биљке, самоникло биље али и гајене биљке, те значај и улогу плодореда али и добрих и лоших комшија у производњи.

## Кренућемо редом са објашњењем одређених појмова:

Полазимо од тога да се успјешна пољопривредна производња заснива на „здравом“ земљишту које посредством своје биолошке активности и природне плодности може да обезбиједи добијање производа високе нутритивне вриједности током дужег временског периода, без ослањања на велике инпуте изван производног система. То је један од основних разлога зашто плодored има кључну улогу у остваривању циљева органске пољопривреде. Он системски усклађује и оптимизује све агротехничке, биолошке и организационо-економске мјере. Ефекат плодореда на висину приноса испољава се тек након 2-3 плодoredне ротације (6-10 година), док се динамика хемијских и физичких својстава стабилизује, односно плодored омогућава да земљиште остане „живо“, плодно са усклађеним и уравнотеженим биолошким односима.

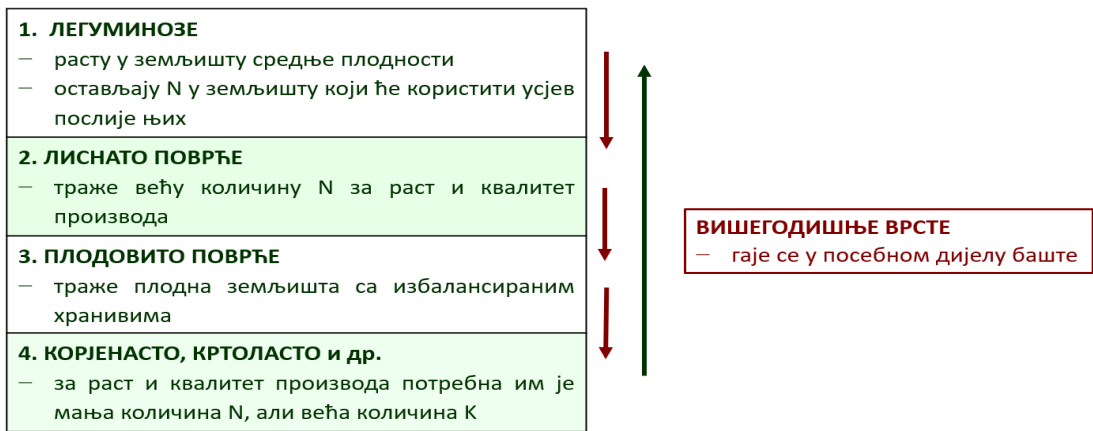
На примјеру повртарске производње и принципа „башта зелена цијеле године“ илустроваће се начин правилне ротације усјева.



Групе поврћа у складу са четворопољном ротацијом  
(<https://psci.princeton.edu/tips/2020/3/21/agriculture-101>)

Смјеном поврћа из ових група добија се четворопољни плодored, с тим да се вишегодишње врсте гаје на одвојеним парцелама. Правилна ротација усјева у времену и простору се успоставља на основу више фактора, а прије свега што ефикаснијег искоришћавања доступних хранива.

Како и зашто ротацију треба правилно испланирати приказано је у сљедећој шеми:



У интезивном плодореду према дужини вегетације разликујемо главне културе (оне које имају најдужу вегетацију или остварују највећи принос) и оне одређују претходне и накнадне културе. Њиховим комбиновањем, како на отвореном пољу тако и у једноставнијим типовима заштићеног простора, може се обезбиједити доступност поврћа током цијеле године, како се види у табели испод:

Година	Врста	Вријеме гајења
<b>I</b>	а. спанаћ	II-IV
	б. парадајз	IV-IX
	в. келераба (као међукултура)	IV-VI
	д. млади лук	IX-XI
<b>II</b>	а. црни лук	III-VIII
	б. салата	VIII-X
<b>III</b>	а. грашак	II-IV
	б. краставац	IV-VIII
	в. празилук	VIII-XI
<b>IV</b>	а. ротквица	III-IV
	б. паприка	IV-IX
<b>V</b>	а. мрква	III-X
<b>VI</b>	а. салата	III-V
	б. боранија	V-VIII
	в. спанаћ	VIII-XI

Мјешане врсте су специфичне за органску производњу и значе гајење двије или више врста заједно (консоцијација усјева) и то: ред до реда, наизмјенично у истом реду, затим цик-цак или у круг. Основ за заједничко гајење мијешаних врста је њихова међусобна подношљивост. Као мјешане врсте успјешно се гаје високе и ниске биљке, биљке дуге и кратке вегетације, сличних потреба према топлоти, води

и свјетлости, биљке дубоког и плитког коријена, бујне и мање бујне врсте, а најбитније је да су то врсте које успјешно расту једне поред других. Као мјешане врсте у органској башти се најчешће гаје биљке пријатељи које међусобним дјеловањем потпомажу раст и развој, односно чине дио заштите од болести, штеточина и корова, а истовремено велика биомаса биљака штити земљиште од ерозије.

### Биљке пријатељи:

Врста	Са врстама
бијели лук	парадајз, цвекла, мрква, пасуљ
блитва	ротква, ротквица, мрква, боранија
целер	парадајз, пасуљ, спанаћ, салата, краставац, боранија
црни лук	црни лук, келераба, бијели лук, краставац, боранија
грашак	ротква, ротквица, салата, купусњаче, мрква, коморач
краставац	црни лук, ниска боранија, пасуљ, целер, цвекла, купусњаче, коморач
кромпир	спанаћ, келераба, боранија
мрква	црни лук, цикорија, парадајз, ротква, ротквица, блитва, бијели лук, гршак, влашац
ниска боранија	парадајз, целер, цвекла, ротква, блитва, салата, кромпир, краставац, ротквица
парадајз	цикорија, целер, ротква, ротквица, салата, купусњаче, мрква, пасуљ
першун	парадајз, ротква, ротквица
салата	црни лук, цикорија, парадајз, боранија, шпаргла, ротквица, ротква, краставац, коморач, грашак, пасуљ
спанаћ	пасуљ, целер, ротква, ротквица, кромпир



Биохемијске супстанце које стварају и луче (коријеном или надземним дијелом) неке биљне врсте, одбијају штеточине и тако чувају биљке сусједи. Тако се **биљке пријатељи** гаје заједно и имају сљедећи ефекат:

ПОВРЋЕ	БИЉКЕ ПРИЈАТЕЉИ	ДЈЕЛОВАЊЕ	ПОВРЋЕ	БИЉКЕ ПРИЈАТЕЉИ	ДЈЕЛОВАЊЕ
ПАПРИКА	лобода, штир	привлаче штеточине листа	КУПУСЊАЧЕ	нана, мирођија, рузмарин, камилица, жалфија	бољи раст и већа отпорност
КУПУС	парадајз	редукује број ларви купусног мољца	КРОМПИР	коприва, хрен	повећава отпорности на болести и укус
МРКВА	црни и бијели лук	одбија мрквину муву	МРКВА, КРАСТАВАЦ	ротква	збуњује инсекте
БРОКОЛА	парадајз	одбија бувач	КРОМПИР	пасуљ	смањује бројност златице
КУКУРУЗ ШЕЋЕРАЦ	боранија	привлачи предаторе штеточина листа	ПАРАДАЈЗ	кадифица	тјера штеточине
КРАСТАВАЦ	брокола	одбија штеточине краставца	БРОКОЛА, ТИКВЕ	драгољуб	против лисних ваши
ПАТЛИЦАН	невен	против нематода	ПАРАДАЈЗ	<i>Asparagus</i>	против нематода
КРОМПИР	бувач	одбија штеточине	ПАРАДАЈЗ	кинески власац	против гљивичних обољења и смањује напад ваши
ПАРАДАЈЗ	маслачак	против <i>Fusarium sp.</i>	КУПУС	целер	против инсеката
МРКВА, КРОМПИР, ПАРАДАЈЗ	лук власац	одбија штеточине	КОПРИВА	уз све врсте поврћа	орпорност, одбија пужеве, убрзава компостирање
КУПУС, КРАСТАВАЦ	камилица	побољшава укус			

Гајење биљака пријатеља осим биолошке користи у цјелогодишњој комбинацији поврћа, цвијећа и ароматичних врста дају уређеној површини баште и њиве посебан естетски изглед.



Кружна леја и заштитни ивичњац, манастир Св. Стефан, Горње Жанско-Врање  
(<https://organsko.org/bio-basta-carobni-svet-organske-poljoprivrede/>)

Поред индустријски произведених препарата, у органској производњи се у великој мјери користе биљни препарати направљени на самом газдинству. Ови препарати дјелују инсектицидно, бактерицидно и фунгицидно. Поред заштитне улоге, велики број ових препарата се користи и за исхрану гајених

биљака.

Препарати на бази биља се производе од љековитих, ароматичних, зачинских биљака, поврћа, корова и осталог самониклог биља. Такви препарати, односно приправци познати су од давнина. Појавом органске производње, природни препарати су постали поново актуелни и користе се у различитим биљним производњама (ратарству, повртарству, воћарству, виноградарству). Правилно употребљени осигуравају здравствено безбједан и квалитетан принос, односно прихватљиву и одрживу производњу за човјека и околину. У свијету постоји велики број биљака које се у ту сврху могу употријебити. Ми, ћемо у овом приручнику поменути само оне које су код нас широко распрострањене и лако се могу наћи у нашој непосредној околини, уз упутство за припрему био- препарата. Прије него што прикажемо неке од припремака направљених од биљака и начина како се користе упознаћемо вас са неким од основних термина и разликама између њих.

**Чај** - се прави од свјежих или сувих дијелова биљака који се прелију кипућом водом и остави се да одстоји око 20 минута. Потом се проциједи и охлади. У зависности од употријебљене врсте може одмах да се користи или се разриједи са водом (најпожељнија кишница или одстајала бунарска вода) и користи.

**Чорба** - се припрема тако што се уситњени дијелови одговарајуће биљке прелију хладном водом и оставе да одстоје 24 часа. Послије тога се кува 15-30 минута, затим се охлади, проциједи и течност - чорба користи се за третирање (прскање - најчешће разријеђена).

**Мацерат** - настаје тако што се уситњени дијелови биљака прелију хладном водом (најбоље кишницом) и оставе да одстоје 24 часа. Мацерат се проциједи и течност се користи.

**Ферментисани екстракт** - настаје када се свјежи (најбоље) или суви биљни дијелови прелију хладном водом и оставе напољу све док не започне врење. Маса се у току 7 до 12 дана повремено мијеша. Ферментација је завршена када биљни дијелови падну на дно посуде, а течност избистри. Екстракт се обавезно прије третирања биљака разријеђује водом. Најчешће је

то однос један дио екстракта и 10, 20, 50 дијелова воде (у зависности од које је врсте направљен и гдје и како се употребљава).

## **Биљке које се најчешће користе за припремање органских препарата:**

### **Гавез** (*Symphytum officinale* L.)

користи се као средство за његу и исхрану биља. Може се користити као концентрат, малч или активатор компоста. Најпогоднији је за плоовито поврће или за воће, које спада у групу калијофилних биљака. У себи садржи много калијума, али и нешто мању количину фосфора, магнезијума, гвожђа и мангана. Највеће количине макроелемената садржи млада биљка гавеза у прољеће, када је најбоље да се коси и од њега да се праве приправци за исхрану или заштиту биљака. Од свјежих листова гавеза прави се течно ђубриво погодно за прихрану корјенастог поврћа, а одличан је додаток у процесу компостирања. Екстракт гавеза прави се тако да се у 10 l воде потопи 1 kg свјежег гавеза. Након десетак дана 1 l разблажити са 10 l воде.

### **Бијели лук** (*Allium sativum* L.)

изврсно је средство за његу биљака. Користи се као инсектицид и фунгицид, обзиром да има јако антимицотично и антибактеријско дејство. Приправци од бијелог лука садрже доста фосфора и неке од микроелемената. Чај од бијелог лука припрема се тако што се 700 g бијелог лука прелије са 10 l кипуће воде, поклопи се, остави да одстоји и проциједи. Разријеђен 1:3 користи се за прскање против пламењаче, а неразријеђеним се третира земљиште против штеточина и узрочника пепелнице. Поред пламењаче и пепелнице, користи се и за заштиту против већег броја болести код гајених врста, нарочито поврћа. Још једно корисно средство од бијелог лука припрема се тако што се једна главица бијелог лука нареже скупа са љуском и потопи са 2 l воде. Остави се преко ноћи, највише један дан, проциједи и њиме се пршћу биљке.

### **Црвени лук** (*Allium sepa* L.)

постоји више начина припремања средстава од црвеног лука. Један од њих је да се 200 g сувих листова луковице (луковина) прелије са 10 l воде и остави да одстоји преко ноћи. Ујутро садржа проциједи и користи 2 до 3 пута током седмице. Други начин припреме препарата је да се канта напуни до половине љускама луковица и наспе 10 l кипуће воде. То се остави да одстоји 24 часа, након чега се проциједи и разриједи двоструком количином воде. Препарат дјелује против

инсеката, плијесни и др.

Трећи начин подразумева 500 g луковце која се прелије са 10 l кипуће воде. Може се и смањити количина воде, која се касније мора допунити. Садржај се прокува и остави неколико дана. Може се користити неколико пута у току мјесеца.



Лук власац (*Allium schoenoprasum* L.)  
декоративна и корисна биљка у органској башти  
(Ботаничка башта, Кампус Универзитета у  
Бањој Луци)

### Камилица (*Matricaria chamomilla* L.)

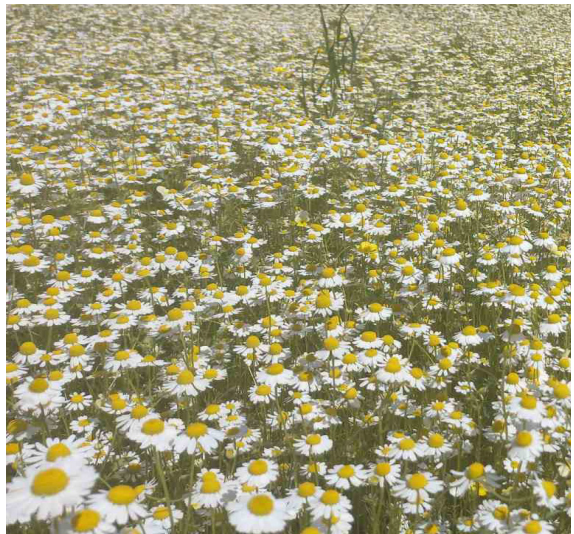
у посљедње вријеме се све више користи у заштити и исхрани биљака. Корисна је у борби против нематода, при чему је установљено да само једна биљка камилице, штити површину једног квадратног метра од појаве нематода. На тржишту се могу наћи комерцијални препарати на бази камилице, али у органској производњи се користе и приправци на бази камилице.

Чорба од камилице, прави се тако што се узме 4 kg свјежих или 1 kg сувих вршних дијелова камилице укључујући цвијетове, који се самелеу и прелију са 10 l воде загријане на 60 до 70°C. Овако припремљена маса се остави да одстоји 12 до 16 часова, потом се проциједи и прије употребе се разблажи 2 до 3 пута са кишницом или одстајалом водом. На крају се на 10 l раствора дода око 40 g домаћег сапуна. Овај раствор се користи у сузбијању јабукиног, шљивиног и вишњиног смотавца, гриња, совица, мољаца, савијача и штеточина које сишу сокове.

Од камилице се може направити и прашак тако што се 1 kg сувих цвијетова камилице самелеу и

помијеша са 4 kg просијаног пепела (најбоље од сагорјелог дрвета, у ком нема остатака угља). Овако припремљен прашак се користи 2 до 3 пута на сваких 4 до 5 дана. Користи се у сузбијању бувача, купусне муве, појединих штеточина на корјенасто-кртоластим врстама, јабукиног цвијетоједа и жишка.

Чај од камилице се може користити за потребе „убрзања“ процеса компостирања. Припрема се од 500 g самљевених сувих цвијетова. Ова маса одстоји 2 до 3 часа у 10 l топле воде (температура не смије да пређе 40 °C) проциједи се и одмах примјењује у компостној маси. Чај од камилице служи и за дезинфекцију сјемења и земљишта.



Извор фотографије: Плантажни узгој камилице  
(Природно биље д.о.о. Бања Лука)

### Кадифица (*Tagetes* sp. L.)

цвијетна врста која се често може видјети у баштама, повртњацима, двориштима. Ова једногодишња декоративна биљка користи се у борби против вашију, бувача и стјеница, као и за спрјечавање појаве гљивичних обољења јагода и цвијећа, код појаве трипса и лептира купусара. Најпознатија је у сузбијању земљишних штеточина, нарочито нематода, што је веома значајно при гајењу великог броја повртарских врста, посебно корјенастих и кртоластих. То својство кадифица посједује захваљујући тиофену ароматичном једињењу којег ова биљка преко свог коријена излучује у земљиште. Поједина истраживања указују да одбија одређен број глодара. Може се посијати на мјестима (на примјер око пластеника) гдје има пуно роваца, гдје их кадифица одбија својим мирисом.

Од кадифица можемо припремити чорбу тако што половину запремине посуде напунимо сувим

самљевеним биљкама и налијемо до врха топлом водом. Овако припремљен раствор се остави да одстоји два дана, а затим се проциједи и дода му се 40 г домаћег сапуна и долије 10 л воде. Јагоде се прскају до почетка зрења плодова, а затим након брања плодова. Луковице гладиола, као и луковичастог поврћа, али и коријен расада прије садње се потапају у раствор у трајању од 8 до 19 часова.

**Раставић или преслица** (*Equisetum arvense* L.) - надземни дио у свом саставу садржи силицијумову киселину, флавоноиде и мању количину алкалоида. У органској производњи, односно биолошкој заштити, користи се против биљних болести, као што су пепелнице, рђе, против разних врста гриња и црвеног паука. Чорба од раставића се припрема на сљедећи начин: 1 кг свјежег раставића (или 150 г осушеног) потопи се у 10 л воде и остави од 12 до 24 часа. Други дан раставић се извади и у мањем дијелу воде у коме се намакао се скува, тако да полако кључа око 30 минута. Остави се поклопљено да се охлади, а затим се дода преостала вода у којој се потапао. Употребљава се у односу 1:5, односно 1 л добијеног раствора се разриједи у 5 л воде. Биљке треба прскати када је вријеме лијепо и сунчано, по могућности сваке двије недјеље. Раствор се распоређује по површини листа, стварајући скраму, што отежава почетак инфекције. Веома је добро средство од раставића и коприве. Ако прво прскање није задовољавајуће, треба га поновити.

**Хајдучка трава** (*Achillea millefolium* L.) - може се наћи као гајена и самоникла врста, веома је цијењена и љековита. Од осушених дијелова надземне масе у току цвјетања (хербе) прави се чорба тако што се прво самеле 800 г хербе, која се потопи у 10 л воде и остави да се кува 30 минута. Затим се врућа чорба проциједи и одмах, без разблаживања сипа у посуду која се добро затвори. Прије прскања додаје се 40 г домаћег сапуна на 10 л чорбе. Чорба од хајдучке траве се користи против вашију, стјеница, трипса и лукове муве, али и у контроли пепелница и рђа.

За раствор хајдучке траве против пљеснивости плодова, довољно је потопити пола кг у 10 л воде и оставити неколико дана.

**Маслачак** (*Taraxacum officinalis* Weber) - свима је добро познат. Већ у рано прољеће могу се наћи исцвјетале биљке на ливадама, око путева, али и у вртovima. Бере се током цијеле вегетације и примјењује се против вашију, гриња, јабукине лисне буве, штитастих ваши.

Чај од маслачка се припрема од 200-400 г самљевеног коријења или 400-600 г самљевених свјежих листова. Ова маса одстоји 2 до 3 часа у

10 л топле воде (температура не смије да пређе 40 °C) проциједи се и одмах користи. Биљке се први пут третирају прије отварања пупољака, а други (уколико има штеточина) одмах послје цвјетања и још једном, кроз 10 до 15 дана. Раствор (чај) се користи одмах након припреме и није га препоручљиво остављати за касније.

Ферментисани екстракт од маслачка се припрема од 2 кг свјежег листа и цвијета или се 200 г сувог маслачка потопи у 10 л и остави да одстоји 24 часа, па се проциједи. Неразријеђени екстракт (чист или уз додатак екстракта коприве и раставића) користи се за прихрану у циљу повећања отпорности биљке, што нарочито одговара при гајењу парадајза.



Сакупљање маслачка за припрему приправака за јачање и заштиту биљака у баштама

### **Коприва** (*Urtica dioica* L.)

је једна од најважнијих биљака у органској производњи пошто има јако широку примјену. Највише се користи за јачање отпорности биљака, као биопестицид, течна ђубриво или компостирана.

Компостирана коприва употребљава се појединачно или као састојак компостних смјеша. У изради компоста коприва има вишеструку улогу. Чини једну од најчешће употребљаваних сировина за израду компоста, а с друге стране чини компоненту за израду компостних чајева који служе за подстицање микробиолошке активности компостне хрпе. Неријетко се коприва може видјети, нарочито у органским или традиционалним баштама на њиховим ободима или на самим култивисаним парцелама које се, поред израде припревака, све више користи и за исхрану људи.

Мацерат од коприве се припрема тако што се 1 kg свјежег лишћа коприве прелије са 10 l воде, одстоји 24 часа и проциједи. Овим раствором биљка се третира једном недељно, а при јачем присуству болести свака три дана.

Ферментисани екстракт од купуса и коприве се припрема тако што се у 10 l стави 3 kg свјежих вањских листова купуса. Посуда се поклопи и остави да ферментише 2 до 3 недеље на температури од 10 °C. Затим се проциједи и помијеша са чајем од коприве, који се припрема тако што се 1 kg свјежих или 200 g сувих листова потопи у 10 l воде и остави 24 часа, а затим проциједи. У 7 l воде сипа се 1,5 l екстракта од листова купуса и 5 l екстракта од листова коприве, помијеша се и затим користи за залијевање расада или тек расађених младих биљака. Ова мјешавина се може користити у односу 1:10 за залијевање земљишта, а у односу 1:20 за дезинфекцију сјемена и фолијарно прихрањивање биљака.

За припрему средства које се користи за прскање против лисних ваши, потребно је 1 kg свјеже коприве (убране прије цвјетања) и 10 l кишнице или одстајале воде. Коприва се помијеша са водом и остави да одстоји 12-24 часа (не дуже, јер се дуже губе „жареће“ материје коприве).

Као ђубриво за залијевање користи се: 1kg свјеже уситњене коприве који се потопи у 10 l воде и оставити 7 дана, а потом разблажити са водом у односу 1:10.



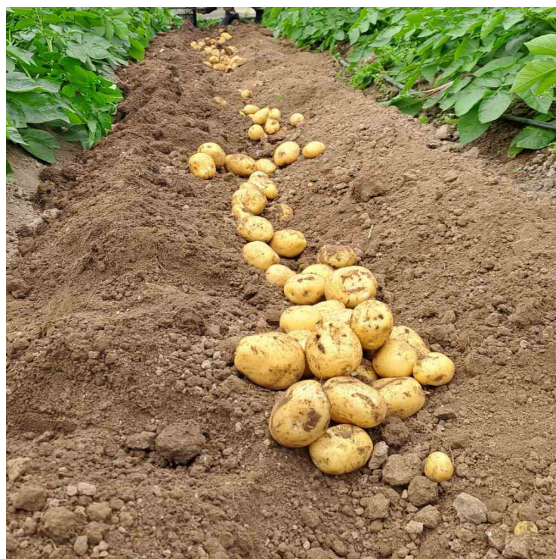
Сушење коприве, припрема за прављење припревака од сушене коприве

### **Пелин** (*Artemisia absinthium* L.)

користи се против штетних инсеката. 300 g свјежих листова пелина (или 30 g осушених) потопити у 10 l воде и оставити 2-3 дана. Проциједи се и са неразријеђеном течности прскати биљке.

### **Кромпир** (*Solanum tuberosum* L.)

чај од надземних дијелова кромпира, ферментисани екстракт бијелог лука, мацерат парадајза користи се за заштиту од паука, лукове муве, купусне муве, купусара и слично. Напомињемо, да надземни дио кромпира, посебно лист садржи соланин који је отрован па треба бити опрезан приликом употребе како не би дошло до директног уношења у организам.



Извор фотографије:Органска производња младог кромпира у пластенику (ОПЗ „Agrofood“ Коњевић поље, Братунац)

**Вратић** (*Tanacetum vulgare* L.)

дјелује против гриња, буба, лисног мољца, рђе на биљкама и плијесни. 500 г свјежих листова, стабљика и цвјетова вратића или 30 г осушене биљке потопити у 10 л воде. Може се скувати као преслица. Зими се њима пршћу биљке, а љети, само земља око биљака.

**Бувач** (*Tanacetum cinerariifolium* Sch.Bip.) користи се цвијет против комараца, ваши и гриња, мува и бува, жохара и мрава, паукова и стјеница. 1 kg уситњеног свјежег или 100-200 г уситњеног сувог бувача, прелије се са 10 л кипуће воде и остави покривено 20-30 минута.

**Драгољуб** (*Tropeolum majus* L.)

користи се лист и то пола kg на 10 л воде. Дobar је против лисних ваши.

**Лаванда** (*Lavandula* sp. L.)

користи се цвијет и лист против мува и мољца. Доза је иста као и за камилицу.

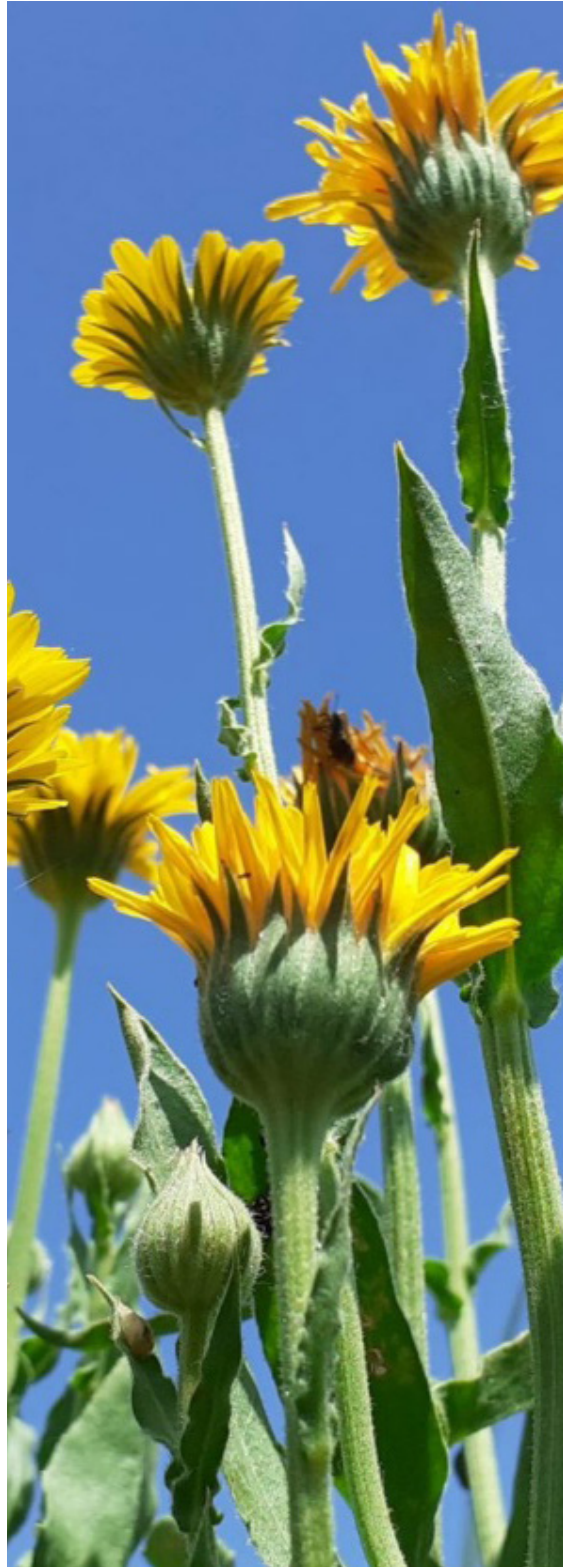
**Мента или нана** (*Mentha* sp. L.)

лист се користи против биљних ваши, мрава, мува, бува, мишева и др. Расол од менте: 1 до 2 л на 10 л воде. Ријетко се користи али се у пракси показало да добро дјелује на буве, осице и лисне ваши. Уколико се примијени у јачим дозама може да оштети цвијет и спржи лист.

**Папрат или бујад** (*Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn)

у 10 л воде стави се 1 kg свјежих или 100 г осушених биљака. Ђубриво се користи неразријеђено за зимско прскање по биљкама и помаже против рђе, штитастих, воштаних ваши или црва и лисних ваши. Текуће ђубриво у прољеће се разриједи са 10 пута већом количином воде и користи се против лисних ваши. Помаже у одбрани од пужева. Приликом припреме и примјене припревака од папрати било би добро носити маску и рукавице, будући да је одрасла биљка отровна ако се материје из ње случајно унесу у организам.

**Невен** (*Calendula officinalis* L.) привлачи корисне инсекте и добар је чистач земљишта од нематода



За заштиту биљака у систему органске производње могу да се користе и зачини, као што су мљевени бибер, љута мљевена паприка, чили паприка, цимет, затим алкохолно 9% сирће, али и млијеко, дрвени пепео, бакар и друго.

### **Мљевена љута паприка, чили паприке, бибер и пепео**

користе се против инсеката или пужева у башти. Раствор љуте паприке или чили паприке у праху користи се против штетних инсеката, ваши, лисне буве, стјеница, трипси. Довољно је 200 г на 10 л воде.

### **Сода бикарбона**

користи за сузбијање великог броја биљних болести. Направи се раствор тако да се у 2 л воде дода 1 кап биљног уља, 1 кап детрџента и 2 кашике соде бикарбоне.

### **Млијеко**

користи се домаће млијеко (најбоље из органског узгоја). Потребно га је користити након сваке кише, када се листови осуше. Млијеку се додаје органска сода бикарбона, и у овој комбинацији одлично је средство како за пламењачу, тако и за алтернарију и пепелницу. Умјесто млијека може да се користи и сурутка.

У 10 л воде дода се 2 л млијека и 2 супене кашике соде бикарбоне, те се добро измијеша. У млијеко се може додати и 40 капи јода, те 35 г нарибаног природног сапуна, што повећава отпорност биљака на стрес и негативно дјелује на споре гљивице које доспију на листове.

Једна л млијека разблажи се са седам л воде. Прскати два пута седмично. Дјелује на пламењачу, пепелницу, монилију, чак и на вирус увијености лишћа брескве.

### **Калијумов сапун**

дјелује против лисних ваши и осталих штетних инсеката. 150-300 г сапуна стави се у 10 л вруће воде. Након што се охлади, треба прскати неразријеђеном отопином. Затвара органе за дисање инсеката, нагриза им кожу и скелет па се осуше на сунцу.

### **Камено брашно**

посипа се по биљкама влажним од росе. Дјелује против лисних ваши те превентивно против гљивичних обољења. Биљке је потребно посипати барем једном седмично. Круг или прстен од каменог брашна присут око биљака одбија пужеве. Нема ефекта кад је вријеме кишовито. Затвара органе за дисање мекокожних инсеката, јер се фини камени кристали таложе између сегмената тијела. Они нагризају кожу инсеката и доводе до њиховог угинућа.

### **Дијатомејска земља**

такође се посипа по листовима биљака. Подстиче отпорност на штетне инсекте и гљивична обољења, нарочито на чађаву краставост, пепелницу, пламењачу, кромпирову златицу, луковог мољца и бувача. Не посипати биљке осјетљиве на кречњак.

### **Дрвени пепео**

слично као и камено брашно, посипа се по биљкама влажним од росе. Он дјелује против лисних ваши. Пужеве можемо одбити помоћу прстена од дрвеног пепела присутим око биљака.

### **Прашак за пециво**

користи се против гљивица, гусјеница, црва, пужева и мрава.

### **Корисни инсекти**

ларве и одрасле бубамаре хране се инсектима (лисне ваши) и грињама. Одрасле јединке дневно поједу и до 400 лисних ваши.

### **Љепљиве и феромонске плоче**

привлаче одрасле и млађе форме инсеката својим бојама и мирисом при чему се они лијепе за плоче и не могу више летјети, те након неког времена угину. На такав начин долази до прекида животног циклуса и смањује се број генерација.



*Сунцокрет (*Helianthus annuus* L.) штити од вјетра, привлачи корисне инсекте и служи као биљка замка за штетне инсекте*

*Уколико киша падне непосредно након третмана биљака са биљним препаратима потребно је поновити третман. Наглашавамо, да само превентивна заштита овим приправцима може дати резултате. Такође, без обзира што су припремљени на бази биљака и потпуно природни, треба их користити умјерено у просјеку сваких 7-10 дана.*



**Надамо се да ћемо овим приручником произвођачима који желе да производе органску храну олакшали производњу, уз припрему препарата којима могу да заштите своје биљке, а потрошачима понуде органске производе врхунског квалитета.**



## ЛИТЕРАТУРА:

- Davies, G. (2012). Organic vegetable production: A complete guide. Crowood. (Google Scholar)
- Kuepper, G., Dodson, M., & Duncan, J. (2016). Companion Planting & Botanical Pesticides: Concepts & Resources. ATTRA Sustainable Agriculture. (Google Scholar)
- Лазић Б., Лазић С., Бабовић В.Ј., Радојевић В.В., Секулић П., Шеремешкић С., Милошев Д., Малешевић М., Јаћимовић Г., Бабић М., Латковић Д., Ђуровка М., Лазаревић Р., Савковић Т. (2008). Органска пољопривреда, Том I (у Органска пољопривреда; ур. Лазић Б. и Бабовић Ј.) Институт за ратарство и повртарство, Нови Сад.
- Лазић, Б., Шикопарија Д. (2011). Био-башта за Вас. Центар за органску производњу, Селенча; Зелена мрежа Војводине, Нови Сад.
- Лазић, Б., Илић, С.З., Ђуровка, М. (2013). Органска производња поврћа. Центар за органску производњу, Селенча; Универзитет ЕДУКОНС, Сремска Каменица.
- Лазић, Б. (2011). Органско повртарство. Задужбина Андрејевић, Београд.
- Огњеновић, С. (2004). Органска башта. Самостално издање, Београд
- Форгић, Г., Сабадош, В., Перенчевић, Ј. (2011). Природни препарати за заштиту биља у органској производњи. Брошура је направљена у оквиру Пројекта „Обука пољопривредних произвођача за производњу здравствено безбедне хране по принципима интегралне и органске производње у циљу унапређења производње и развоја агротуризма на подручју оштина Сомбор, Апатин и Оџаци“ који је финансирало Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Р. Србије

Извор једног дијела фотографија: Органски пољопривредни произвођачи Републике Српске којима се захваљујемо на уступљеним фотографијама.

## ПРОИЗВОЂАЧИ У СИСТЕМУ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Р е д . бр.	ПРОИЗВОЂАЧИ У СИСТЕМУ ОРГАНСКЕ ПРОИЗВОДЊЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ	Општина/Град
1	"Angel`s Rose"	Бијељина
2	"Berry tale" с.п.	Бања Лука
3	"Rankić company"	Сребреница
4	"Агро-План" д.о.о.	Бијељина
5	Алис Мулаћ	Берковићи
6	Божидар Сулавер	Љубиње
7	Бојан Гламочанин	Бања Лука
8	Бранислав Колунџија	Нови Град
9	Веселин Радовић	Билећа
10	"Винарија Фазан" д.о.о.	Прњавор
11	Владимир Беатовић	Гацко
12	Владислав Вујовић	Билећа
13	Вукан Вујовић	Берковићи
14	Горан Дутина	Берковићи
15	Далибор Трипић	Бања Лука
16	Дејан Вукајловић	Гацко
17	Деско Куљић	Берковићи
18	Драган Анђелић	Требиње
19	Доброслав Муратовић	Берковићи
20	Занатско трговинска радња "Пчеларски центар Батинић"	Соколац
21	Драган Јокић	Прњавор
22	Драган Павић	Берковићи
23	Драгана Дувњак	Дервента
24	Драгољуб Радовић	Билећа
25	Драгомир Видачић	Требиње
26	Драгомир Малишевић	Власеница
27	Драженко Банђур	Љубиње
28	Драженко Џомбета	Берковићи
29	Драшко Јањић	Љубиње
30	"Дуњица" с.п.	Бања Лука
31	Душко Тадић	Дервента
32	"Екобегићи" д.о.о.	Власеница
33	Емин Пухало	Рогатица

34	Жељко Куљић	Берковићи
35	Зоран Јањић	Љубиње
36	Зоран Мотика	Берковићи
37	Зулфо Мулаћ	Берковићи
38	Илија Мијатовић	Лакташи
39	Јово Скочо	Берковићи
40	ЈПШ "Шуме РС" - шумско газдинство "Горица"	Шипово
41	Јуре Зубак	Дервента
42	Маја Шкоро	Требиње
43	Мики Рикановић	Дервента
44	Миладин Поњарац	Лакташи
45	Милан Вујовић	Берковићи
46	Милан Шкорић	Љубиње
47	Милан Савановић	Бања Лука
48	Миле Бајалица	Бања Лука
49	Миле Радовић	Билећа
50	Миливоје Гордић	Берковићи
51	Миливоје Јањош	Берковићи
52	Милисав Марјановић	Сребреница
53	Милош Јањетовић	Приједор
54	Милош Павић	Берковићи
55	Миодраг Вртикапа	Љубиње
56	Миодраг Гламочанин	Приједор
57	Миодраг Симић	Дервента
58	Михајло Гаврић	Станари
59	Момчило Велетић	Калиновик
60	Недељко Планинчевић	Доњи Битковци
61	ОПЗ "Сребреница"	Сребреница
62	Петар Биберцић	Билећа
63	Петар Савановић	Бања Лука
64	ПЗ "Агро Невен"	Бања Лука
65	ПЗ "Гвозно"	Калиновик
66	Предраг Дангубић	Љубиње
67	"Природно биље" д.о.о.	Бања Лука
68	Раденко Јањић	Љубиње
69	Ранко Звијер	Билећа
70	ПГ "Бошњак"	Бања Лука
71	Саво Бокун	Требиње
72	Свјетлана Марковић	Бијелина
73	Синиша Гатарић	Бања Лука

74	Слађана Хрњаз	Билећа
75	Слободан Грбо	Берковићи
76	Срђан Будинчић	Љубиње
77	Срећко Капор	Билећа
78	Станко Николић	Власеница
79	Станко Томић	Бања Лука
80	Стојан Радишић	Берковићи
81	Томислав Драгумило	Гацко
82	"Центар за економски и рурални развој"	Лакташи
83	Чедо Турањанин	Љубиње
84	PZ "Blueberland"	Бања Лука
85	"Jovalex trade" д.о.о.	Бања Лука
86	"Markway" д.о.о.	Модрича
87	Мићо Савановић	Бања Лука
88	Жељко Ритан	Бања Лука
89	Жељко Шаровић	Рогатица
90	Боро Говедарица	Калиновик
91	Боривоје Косјерина	Љубиње
92	Миленко Коњокрад	Рогатица
93	"Анђелић" д.о.о.	Требиње
94	Властимир Усорац	Прњавор
95	ОРЗ "Agrofood"	Милићи
96	"Mushroom" д.о.о.	Челинац
97	ОРЗ "Insieme"	Братунац
98	"Nelt" д.о.о.	Источно Сарајево
99	"Смрчак" д.о.о.	Зворник
100	ПГ "Пржуљ"	Соколац
101	"Faire Veere" д.о.о.	Братунац
102	О.М. "Flora"	Невесинје
103	"Љбиље" д.о.о.	Љубиње
104	"Elmar" д.о.о.	Требиње
105	"ЗЗ Био Органик Подриње"	Милићи
106	"Болетус" д.о.о.	Фоча
107	"Organic šumska tajna" д.о.о.	Бања Лука

